

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ З ІСТОРІЇ

5–9 класи НУШ

Нормативна основа: наказ Міністерства освіти і науки України від 04.05.2026 № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів».

Предметні критерії розроблено на основі загальних критеріїв наказу № 722 з урахуванням специфіки громадянської та історичної освітньої галузі, вимог Державного стандарту базової середньої освіти та компетентнісного підходу до оцінювання.

Критерії деталізовано окремо для кожного бала від 1 до 12 та для трьох груп результатів (ГР1, ГР2, ГР3).

1. ЗАГАЛЬНІ ПРЕДМЕТНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ З ІСТОРІЇ

Під час визначення рівня навчальних досягнень враховуються п'ять інтегрованих показників: **когнітивні процеси, навчальна діяльність, самостійність, комунікація та взаємодія, частота вияву вмінь.**

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
1 / початковий	Сприймає окремі історичні відомості; намагається назвати подію, особу, поняття, допускаючи істотні фактичні й логічні помилки.	Виконує лише окремі елементи найпростішого завдання за безпосереднім зразком учителя.	Працює лише за постійної допомоги та контролю.	Відповідає на окремі запитання переважно після спонукання; майже не долучається до обговорення.	Уміння виявляються в поодиноких випадках.
2 / початковий	Розпізнає частину вивченої інформації: окремі імена, події, терміни, зображення, історичні об'єкти.	Виконує частину простого репродуктивного завдання за зразком; може вибрати правильну відповідь серед запропонованих.	Потребує постійних інструкцій і зовнішнього контролю.	Реагує на прямі запитання; висловлювання короткі й фрагментарні.	Уміння виявляються епізодично.
3 / початковий	За зразком відтворює частину навчального матеріалу, називає окремі дати, події, історичних діячів, поняття.	Виконує прості хронологічні, понятійні або картографічні завдання за допомогою.	Потребує допомоги, але після пояснення може завершити просту дію.	Формулює прості висловлювання, відповідає на нескладні запитання.	Уміння виявляються час від часу в знайомих ситуаціях.
4 / середній	Відтворює основний зміст вивченого; знаходить відповіді на прості запитання, розпізнає основні історичні факти.	Виконує типові репродуктивні завдання за запропонованим алгоритмом: установлює відповідність, працює з простою хронологією, картою.	Працює з допомогою вчителя; частину завдання виконує самостійно.	Бере участь у спілкуванні за ініціативою інших, відповідає на запитання під час спільної роботи.	Уміння виявляються переважно в типових ситуаціях, але нестабільно.
5 / середній	Застосовує засвоєні відомості у знаомій ситуації; встановлює окремі прості зв'язки між подіями, формулює запитання.	Виконує типові завдання за алгоритмом; складає просту хронологічну послідовність, характеризує подію або особу за планом.	Потребує ситуативної допомоги; у групі виконує визначену частину роботи.	Висловлює власну думку простими реченнями, долучається до діалогу, дотримується правил взаємодії за нагадування.	Уміння в типових ситуаціях виявляються періодично.
6 / середній	Використовує вивчені поняття й факти, формулює уточнювальні запитання, встановлює очевидні причинно-наслідкові зв'язки.	Самостійно виконує більшість типових завдань; може працювати з нескладним історичним джерелом, картою, хронологічною таблицею.	Потребує допомоги лише в окремих етапах діяльності.	Підтримує діалог, бере участь у груповій роботі, реагує на аргументи інших.	У знайомих навчальних ситуаціях уміння виявляються достатньо регулярно.
7 / достатній	Знаходить необхідну історичну інформацію, систематизує її, перетворює текст у таблицю, схему, лінію часу; встановлює причини й наслідки.	Виконує окремі дослідницькі завдання за узгодженим алгоритмом; розв'язує стандартні історичні проблемні ситуації.	Переважно працює самостійно, звертається по допомогу лише за потреби.	Співпрацює з іншими, виконує свою роль у групі, враховує висловлені позиції.	Сформовані вміння стабільно виявляються у типових ситуаціях.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
8 / достатній	Порівнює історичні події, явища, процеси й інформацію з різних джерел; розрізняє суттєве і другорядне.	Виконує типові дослідницькі завдання, аналізує карту, джерело, статистичні або візуальні матеріали, робить обґрунтований висновок.	Самостійно організовує значну частину роботи; активно співпрацює у групі.	Порівнює різні погляди, аргументує власну думку, бере участь у пошуку спільного рішення.	Уміння стабільно виявляються у більшості типових ситуацій.
9 / достатній	Аналізує історичну інформацію з різних джерел; визначає тенденції, зміни й тяглість, взаємозалежність подій і процесів.	Виконує дослідницькі та частково-пошукові завдання; самостійно добирає факти для підтвердження висновків.	Самостійно працює з типовими й окремими нетиповими завданнями.	Ініціює обговорення, аргументовано відстоює позицію, аналізує думки інших.	Уміння виявляються постійно в типових ситуаціях.
10 / високий	Узагальнює відомості з кількох джерел, пояснює складні взаємозв'язки, застосовує знання до нової історичної ситуації.	Виконує дослідницькі й творчі завдання, самостійно обирає доцільний спосіб роботи та аргументації.	Планує власну діяльність і долучається до організації групової роботи.	Ініціює конструктивну комунікацію, аргументує висновки історичними фактами та джерелами.	Уміння систематично виявляються у типових і частині нетипових ситуацій.
11 / високий	Оцінює історичну інформацію за визначеними критеріями, порівнює інтерпретації, установлює надійність і обмеження джерел.	Виконує складні дослідницькі та творчі завдання, пропонує кілька способів розв'язання історичної проблеми.	Самостійно планує та коригує роботу; обґрунтовує вибір способів діяльності.	Конструктивно дискутує, оцінює аргументи, розвиває думки інших, допомагає організувати співпрацю.	Уміння систематично виявляються в типових і нетипових ситуаціях.
12 / високий	Критично оцінює, синтезує й інтерпретує інформацію з різних джерел; формує самостійні доказові висновки та застосовує їх у нових контекстах.	Самостійно виконує складні дослідницькі й творчі завдання, розв'язує нестандартні історичні проблеми, пропонує оригінальні аргументовані рішення.	Самостійно планує дослідження, оцінює ризики, результати та власний поступ; визначає подальші кроки.	Ініціює змістовну дискусію, переконливо аргументує, коректно реагує на заперечення та конструктивний зворотний зв'язок.	Уміння системно й упевнено виявляються як у типових, так і в нових ситуаціях.

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ГРУПАМИ РЕЗУЛЬТАТІВ

Для громадянської та історичної освітньої галузі в 5–9 класах критерії деталізовано за трьома об'єднаними групами результатів.

ГР 1. Орієнтується в історичному часі та просторі, виявляє взаємозв'язки подій і явищ

Охоплює історико-хронологічне та геопросторове мислення: хронологію, роботу з історичною картою, локалізацію подій, визначення причин і наслідків, змін і тяглості, взаємозв'язку людини, суспільства та середовища.

Бал	Критерій досягнення
1	За значної допомоги розпізнає окрему історичну подію, особу або об'єкт, але не визначає їх місце в часі й просторі.
2	Називає окремі дати, події або географічні об'єкти; орієнтується на лінії часу чи карті лише за безпосередньої допомоги.
3	За зразком розташовує окремі події у простій послідовності, знаходить знайомий об'єкт на карті, визначає «раніше - пізніше».
4	Відтворює просту хронологічну послідовність; з допомогою визначає місце події на карті; розпізнає очевидну причину або наслідок.
5	У типовому завданні правильно використовує дату, період, карту; встановлює один-два прості причинно-наслідкові зв'язки.
6	Самостійно розташовує вивчені події в хронологічній послідовності, використовує історичну карту, пояснює основні причини та наслідки.
7	Установлює хронологічні й просторові зв'язки; визначає зміни та елементи тяглості; пояснює вплив природних і суспільних чинників.
8	Порівнює події та процеси різних територій і періодів, аналізує історичну карту, пояснює взаємозалежність кількох чинників.
9	Аналізує складніші причинно-наслідкові зв'язки, визначає передумови, приводи, результати та наслідки, простежує тенденції розвитку.
10	Узагальнює хронологічну й просторову інформацію з кількох тем; пояснює багатофакторність історичних процесів, аргументує висновки фактами.
11	Порівнює альтернативні пояснення причин і наслідків, самостійно будує аргументовану модель розвитку історичного процесу в часі й просторі.
12	Самостійно здійснює комплексний хронологічно-просторовий аналіз незнайомої або складної ситуації, інтегрує факти, карти й причинні зв'язки та формулює обґрунтований висновок.

ГР 2. Працює з інформацією історичного та суспільствознавчого змісту

Охоплює пошук, добір, аналіз, зіставлення та перевірку інформації; роботу з текстовими, візуальними, речовими, усними й цифровими джерелами; розрізнення фактів і суджень; виявлення упереджень, маніпуляцій та різних інтерпретацій минулого.

Бал	Критерій досягнення
1	За допомогою розпізнає окреме історичне джерело або фрагмент інформації; не може самостійно визначити його зміст.
2	Знаходить у простому джерелі окремий явно поданий факт за вказівкою вчителя.
3	За зразком відтворює частину інформації з текстового, візуального чи іншого джерела; відповідає на прості запитання.
4	Визначає основну інформацію простого джерела, знаходить факти за поставленими запитаннями, користується запропонованим алгоритмом аналізу.
5	Використовує джерело для відповіді на запитання; за допомогою визначає автора, час створення, тему або призначення матеріалу.
6	Самостійно знаходить потрібну інформацію в одному чи кількох нескладних джерелах, розрізняє основне й другорядне, формулює простий висновок.
7	Добирає інформацію за заданими критеріями; порівнює два джерела, визначає їх походження, мету та позицію автора.
8	Зіставляє інформацію з кількох джерел, розрізняє факт, оцінює судження й припущення; виявляє очевидні упередження або маніпуляції.
9	Перевіряє й зіставляє свідчення різних джерел, визначає їхню надійність і суперечності, формулює доказовий висновок.
10	Узагальнює інформацію з різнотипних джерел; пояснює причини різних інтерпретацій події та обґрунтовує власне судження.
11	Критично оцінює достовірність, повноту, релевантність і обмеження джерел; аргументовано підтверджує або спростовує історичні твердження.
12	Самостійно формулює дослідницьке питання, добирає та критично зіставляє різні джерела, перевіряє докази, урахує альтернативні інтерпретації й створює самостійний аргументований висновок.

ГР 3. Виявляє здатність до співпраці, толерантність, громадянську позицію

Охоплює повагу до людської гідності, прав і свобод, толерантність, недискримінацію, демократичну взаємодію, конструктивне розв'язання проблем, відповідальну участь у житті класу, школи та спільноти.

Бал	Критерій досягнення
1	Долучається до взаємодії лише після постійного спонукання; має значні труднощі з формулюванням власної думки та дотриманням правил спільної роботи.
2	За постійної підтримки виконує окремі правила взаємодії, коротко реагує на запитання або позицію іншого учасника.
3	За зразком бере участь у парній чи груповій роботі, відповідає на прямі запитання, із нагадуванням вислуховує інших.
4	Бере участь у простому обговоренні, висловлює власну думку, дотримується основних правил взаємодії за ситуативної допомоги.
5	Пояснює власну позицію одним-двома аргументами, виконує визначену роль у групі, виявляє повагу до інших думок.
6	Конструктивно співпрацює у типовій ситуації, розрізняє права й обов'язки, пропонує простий спосіб розв'язання конфлікту або суспільної проблеми.
7	Самостійно виконує роль у групі, аргументує позицію фактами, дотримується поваги до гідності інших, розпізнає очевидні прояви дискримінації чи несправедливості.
8	Продуктивно співпрацює, порівнює різні позиції, шукає компроміс, застосовує принципи прав людини й демократії під час аналізу ситуації.
9	Ініціює конструктивну взаємодію, аналізує причини конфліктів, пропонує аргументовані способи їх розв'язання, розпізнає стереотипи й дискримінаційні практики.
10	Організовує частину групової роботи, аргументовано висловлює громадянську позицію з опорою на факти, права людини та демократичні принципи, урахує альтернативні погляди.
11	Допомагає групі досягати спільного рішення, конструктивно реагує на суперечності, аналізує суспільну проблему з різних перспектив і пропонує реалістичний план дій.
12	Ініціює інклюзивну й демократичну взаємодію, створює аргументовані пропозиції або громадянські ініціативи, оцінює можливі наслідки та ризики, критично аналізує результат спільної діяльності й визначає шляхи її вдосконалення.

Методична примітка: оцінюється не «правильність» особистих переконань учня, а вміння аргументувати позицію фактами, поважати гідність і права інших, працювати з різними поглядами, співпрацювати та діяти відповідально.

3. МЕТОДИЧНІ ОРІЄНТИРИ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

- Оцінювання має бути об'єктивним, доброзичливим, прозорим і зрозумілим для учнів та батьків.
- Рівень досягнення визначається за сукупністю проявів, а не за одиничною помилкою чи разовим успіхом.
- Під час оцінювання доцільно поєднувати усні, письмові, практичні, дослідницькі та проєктні види діяльності.
- Для історії особливо важливо перевіряти хронологічне та просторове мислення, роботу з джерелами, причинно-наслідкові зв'язки, аргументацію, аналіз історичних інтерпретацій і громадянську взаємодію.
- Критерії можуть конкретизуватися вчителем до певної теми, виду роботи чи навчального завдання, але не повинні суперечити загальній логіці 12-бальної шкали та вимогам освітньої галузі.

Матеріал підготовлено для практичного використання вчителями історії у 5–9 класах НУШ.